

NORDISKE

4 - OKTOBER 2022

FORENINGEN
NORDEN
Meget mere NORDEN

**Hun står i spidsen for
nordisk samarbejde,
som jagter løgn og
desinformation / 20**

**Bæredygtige broer:
En bygger bro
mellem Norden og
Tyskland / 3**

**Andre bygger bro
over Atlanten til
Canada / 8**

Tid til Norden

Foreningen NORDENs protektor, Hendes Majestæt Dronning Margrethe II, modtog for nylig Nordens sprogpris fra Foreningen NORDEN i Norge. Det skete i anerkendelse af dronningens stærke opbakning til de nordiske sprog. Vi forstår hinanden i Norden, i hvert fald når vi gør os lidt umage. Det skal vi holde fast i. Den fælles nordiske sprogforståelse betyder rigtig meget for vores fælles kultur, for venskaber på tværs af grænserne i Norden og for vores samarbejde.

Men man kunne også bare tale om vores fælles nordiske forståelse. For selv når vi ser bort fra sproget, så har vi en fælles forståelse i Norden. Vi har langt henad vejen fælles værdier og fælles kultur. Og så deler vi et geografisk område, der udgør en fælles og meget velintegreret region. Alt det betyder, at vi udadtil har mange gode grunde til at arbejde tæt sammen om fælles udfordringer. Og det er også en naturlig baggrund for i forskellige sammenhænge udadtil at optræde i fællesskab.

Meget tyder på, at det nordiske samarbejde får endnu større betydning i de kommende år. Sveriges og Finlands kommende optagelse i NATO er mere end noget andet et konkret vidnesbyrd om det.

Foto: Maria Tuxen Hedegaard

Foreningen NORDEN i Danmark vil i de kommende år, ud over forsvars- og sikkerhedspolitikken, bl.a. have fokus på uddannelser, transport inden for Norden, stærkere integration og et fælles beredskab.

Det er ikke mindst temaer, der skal skabe muligheder for de unge. De skal have bedre muligheder for at uddanne sig på kryds og tværs af de nordiske grænser. Vi skal have en effektiv fælles infrastruktur, der gør at ikke mindst de unge let kan rejse rundt i Norden. En mere integreret nordisk region vil skabe nye muligheder for den genera-

tion, der er på vej. Og det fælles forsvar og beredskab skal skabe de nødvendige trygge rammer, der kan give de unge håb og optimisme for deres fremtid.

Det er vores håb og forventning her ved indgangen til en ny valgperiode for Folketinget, at Folketingets partier hen over midten vil kunne finde en fælles dagsorden i en ambitiøs politik for et stærkere nordisk samarbejde. Det er tid til Norden.

Lars Barfoed
Formand for Foreningen NORDEN

NORDISKE

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-Norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Lars Barfoed

Generalsekretær: Christian Lagoni

Protektor:

Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Stibo Complete.

NORDISKE udkommer i januar, april, juni og oktober.

Næste nummer omdeles fra 23. til 27. januar 2023.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Rosendahls a/s.

Forsidefoto: Motiv: Anja Bechmann. Fotograf: Jesper Voldgaard.

Medlemskab: Du bliver medlem for 305,- om året, 400,- for en husstand, 205,- for pensionist og 250,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre her på siden. Eller meld dig direkte ind:

www.foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/

Dansk minister i Tyskland:

Store gevinster ved tysk-nordisk erhvervssamarbejde

Danskeren Claus Ruhe Madsen er noget af en sensation i tysk politik: Først blev han som første udenlandske statsborger nogensinde overborgmester i en tysk by, Rostock, og nu er han hentet ind som erhvervsminister i Slesvig-Holsten. Med et bankende nordisk hjerte.

Han drog til Tyskland som 20-årig møbelekspedient for 30 år siden. Med sig havde han 3000 kroner og en kuffert med et par t-shirts og et sæt basketstøvler. Tanken var at vende hjem efter et år.

Men Tyskland gik ham i blodet og med årene blev han selv ejer af flere møbelforretninger. Sensationen indtraf dog først, da han uden politisk erfaring i 2019 blev valgt som partiløs overborgmester i Rostock med hele 43.000 personlige stemmer efter en afslappet, nordiskbetonet valgkampagne fra sadlen på sin ladcykel, hvorfra han i små, effektive videoer blandt andet argumenterede for borgernes udbytte af mere digitalisering.

Den manglende erfaring kom ham dog ikke til skade, tværtimod blev han vældig populær, blandt andet på grund af sin strenge håndtering af corona-restriktionerne, som gav Rostock særligt lave smittetal.

Det store gennembrud i politik

Det store gennembrud kom dog først i juni i år, hvor han blev ringet op af den netop genvalgte CDU-ministerpræsident fra nabodelstaten Slesvig-Holsten, Daniel Günther, som var ved at danne regering sammen med De Grønne og FDP. Claus Ruhe Madsen gengiver her regeringschefens budskab en fredag morgen:

- Du behøver ikke at blive tysker eller være med-

Brobygger til Norden: Claus Ruhe Madsen på besøg hos Femern A/S. Foto: Harald Haase.

lem af CDU. Du behøver heller ikke at flytte til Slesvig-Holsten. Bare du kommer med i min regering!

- Sådan lød det med tilføjesen om, at hvis jeg ringede tilbage lørdag for at sige nej, så måtte jeg hellere vente til søndag! Selvom jeg bad om et par dage til at veje for og imod, var jeg egentlig ikke i tvivl om, at dette er mit livs chance for at sætte mit præg på tysk politik i en delstat, som har så utroligt meget fælles med Danmark og som gerne vil samarbejde meget mere med Skandinavien.

I dag er han netop fyldt 50 år og sidder som minister for et ressortområde, som kan tage pusten fra enhver: Økonomiske anliggender, erhverv, teknologi, transport, arbejdsmarked og turisme.

Barsk start som minister

Læringskurven har da også været stejl, stejlere end forventet, erkender Claus Ruhe Madsen.

- Hold da op for en begyndelse! Jeg kommer jo fra nabodelstaten Mecklenburg-Vorpommern og kender nærmest ikke et øje i Slesvig-Holsten. I Rostock kendte jeg alle aktører. Her begynder jeg på bar bund. Jeg kender ikke engang regeringsgrundlaget, de øvrige politikere, medarbejderne eller strategierne, siger Claus Ruhe Madsen fra sit kontor i Landdagen i Kiel, hvor Dannebrog pryder hans skrivebord.

- En af mine vigtigste opgaver er at styrke erhvervssamarbejdet med de skandinaviske lande, herunder Danmark. Derfor siger jeg da også til alle danske erhvervs- og arbejdsmarkedsorganisationer, at de skal udnytte, at de har en dansk minister lige på den anden side af grænsen, lyder det fra Ruhe Madsen.

Han nævner, at det allerede er besluttet at opføre en kæmpe batterifabrik i Slesvig-Holsten til fire mia. euro og med 3000 ansatte.

- Danmark er jo førende på grøn energi i Europa og det skal vi også være. Og da jeg ser os som en forlængelse af Jylland, håber jeg også på dansk arbejdskraft på fabrikken.

Forskel i lederstil

Han ser i øvrigt gerne, at dansk – og nordisk – lederstil breder sig i Tyskland.

- Jeg ansætter medarbejdere, der er dygtigere end jeg selv, så jeg kan blive udfordret som leder. Her i Tyskland er en leder per definition en leder. Og hernede kan vi af og til forberede os så godt, at løbet er kørt, når vi skal i gang.

- Jeg glæder mig vældig meget til at arbejde sammen med det danske mindretal i Sydslesvig, som har ydet et stort arbejde for netop at få samarbejdet over grænsen til at fungere endnu bedre. Dette konstruktive politiske arbejde har vælgerne da heldigvis også belønnet, siger Ruhe Madsen, som i efteråret foretager en officiel rejse til Danmark sammen med ministerpræsidenten.

Günther har udtalt, at han har store forventninger til at Ruhe Madsen med sin danske baggrund, blandt andet som vicepræsident for Dansk-Tysk Handelskammer, kan sætte skub i erhvervssamarbejdet med Danmark og det øvrige Skandinavien.

Allerede dagen efter interviewet med Nordiske var Ruhe Madsen i bogstavelig forstand i grænselandet, først på Femern, dernæst med færgen til Danmark for at besigtige den store byggeplads, som om otte år skal være erstattet af en fast forbindelse.

Mobilitet over bæltet – også til folkenes glæde

Den nye forbindelse glæder ministeren, ikke kun fordi den vil skabe vækst i grænseområderne på begge sider af Femern Bælt.

- Jeg kom til Tyskland kort efter Murens fald og jeg ved, hvordan mange af mine bysbørn i Rostock har stået på stranden blot 40 kilometer fra Danmark og tænkt på, at de en skønne dag ville opleve glæden ved at rejse. Med Femern Bælt-forbindelsen vil også den folkelige mobilitet mellem Norden og Tyskland blive øget betragteligt.

Ruhe Madsen mærker i det hele taget en stor sympati for dansk kultur og danskere i Nordtyskland.

- Meget af velviljen er det, jeg kalder for 'lommebonus', en sympati-bonus, som du ikke har gjort noget for at erhverve. Men som en sympati du opnår alene fordi du kommer fra det socialt bevidste og åbne Norden. Et Norden hvor tillid betyder så meget. Hvor der for eksempel er forståelse for, at materialepriserne netop nu under energikrisen eksploderer og byggerier må udskydes. En åbenhed, hvor samfundet, staten og medierne direkte fortæller om de kommende konsekvenser, hvori vi i Tyskland er tilbøjelige til at tie stille for ikke at gøre folk bange.

- Tilliden til staten er i det hele taget mindre i Tyskland end i Norden. Det viser sig for eksempel, når vi taler om at udnytte data og dataoverførsler, som vil give store gevinster. Men her er tyskerne tilbageholdende og noget mistroiske.

Danske Claus Ruhe Madsen har som erhvervsminister i Slesvig-Holsten store ambitioner om, at de to regioner kan drage nytte af hinanden. Selvom der er mindst syv år til Femern Bælt-forbindelsen åbner, er Claus Ruhe Madsen allerede nu stærkt optimistisk med hensyn til forbindelsens betydning for Slesvig-Holsten og Skandinavien – og for samarbejdet mellem regionerne. Her studerer han sammen med den administrerende direktør for Femern A/S, Henrik Vincentsen, en model af tunnelrørene under et besøg på Lolland i slutningen af august. Foto: Anders Knudsen, Folketidende.

Javel, Herr Minister!

Selvom tilliden til staten er begrænset, er tyskerne autoritetstro, siger Claus Ruhe Madsen med reference til sit nye job som minister.

- Alle siger 'Herr Minister' og tiltaleformen 'du' er sjælden. I Danmark er I mere afslappede, ja, I siger næsten alt, direkte og uden omsvøb. I Tyskland er vi mere forsigtige. Men vi leder alligevel efter Sorteper, når noget går galt. Hvem er ansvarlig? Vi tillader ikke fejl, som I gør det i Norden. Jeg kan

ikke vurdere, hvad der er rigtigt og forkert i den danske sag om aflivning af mink, men havde det været i Tyskland, ville der have bredt sig en reguler heksejagt og forbundskansleren ville næppe have overlevet.

Men den nordiske medalje er ikke smuk hele vejen igennem, ifølge Claus Ruhe Madsen, som anvender 'vi' – både som dansk statsborger og som tysk bosiddende. Han er tydeligvis både og.

- Danskerne er gode til at fortælle, hvor gode vi

En fast forbindelse er helt afgørende for erhvervs- og turismeudvikling på begge sider af Femern Bælt, mener Claus Ruhe Madsen, som her studerer en model, der viser de to bilkørebaner til højre – og to tog-spor til venstre. Foto: Anders Knudsen, Folketidende.

er, måske også lidt for gode. Ikke alle borgere er så højrøstede om deres eget velfærdsniveau som danskerne, selvom niveauet ikke er meget anderledes end det tyske. Man bliver ikke behandlet bedre på et dansk sygehus end på et sygehus i Kiel og ventetiderne på kræftbehandling i Danmark kan sagtens være længere end i Tyskland.

Stærk dansk folkeskole

Derimod ser Claus Ruhe Madsen en sundere dansk folkeskole end den tyske.

- Jeg oplever det som en styrke, at danske børn går i samme skole, får samme undervisning sammen med de samme klassekammerater til og med

9. klasse. I Tyskland begynder karakterræset allerede i 2. klasse og vi sorterer børnene fra 5. klasse.

Selvom Claus Ruhe Madsens nordiske tilhørsforhold har givet ham mange gratis fordele, anerkender han, at det også kan gå den anden vej.

- Som overborgmester i Rostock henviste jeg jævnligt til, at vi i Danmark gør sådan og sådan. Min henvisning til danskhed og danske fortjenester behagede vist ikke alle. Nogle kunne tænke, at hvorfor bor han så ikke i Danmark. Mit svar vil altid være: Fordi jeg elsker Tyskland og tyskerne og har fundet min base her, siger Claus Ruhe Madsen med et smil.

eø

Fejring af nordisk sprog og bog: 100.000 læser samtidig

I november, når det er allermørkest i de nordiske lande, tænder vi lys og læser en bog. Men flere end 100.000 nordboere gør noget helt særligt ud af nordisk litteratur. På nøjagtig samme tidspunkt d. 14. november mødes flere end 100.000 nordboere for at læse højt for hinanden af præcis samme bog, en for voksne om aftenen og en for børn om morgenen. Det er ideen med Nordisk Litteraturuge, som næste gang finder sted fra d. 14. til d. 20. november med nordisk natur som tema. Mandag er 'Store Højtæltningsdag' og hele ugen er fyldt med oplæsninger, udstillinger, debatter og kulturoplevelser i tusindvis af institutioner rundt om i Norden og i resten af verden.

Nordisk Litteraturuge afholdes nu for 25. gang. Nordisk Ministerråd finansierer og Foreningerne Norden administrerer fra Foreningerne Nordens Forbund i København. De otte nationale foreninger skriver om dette års tema:

- Kærlighed og tilgang til vores nordiske natur er noget, der gennemsyrrer vores kultur og indtager en stor plads i vores nordiske fortællinger og i vores litterære tradition. Den nordiske natur forener os ikke kun, den fortæller os også noget om den mangfoldighed og rigdom, der findes i vores mørke hjørne af Jorden. De nyligt lukkede grænser har betydet, at vi ikke længere har kunnet rejse til tropiske strande, men i stedet har måttet grave, hvor vi står.

Hvis du møder en bjørn

Årets børnebog er 'Hvis du møder en bjørn', som er et strålende eksempel på et nordisk billedbogsamarbejde. Danske Martin Glaz Serup og finsk-svenske Malin Kivelä står for teksten og finsk-svenske Linda Bondestam for illustrationerne. Med en stor dosis varm humor udforsker billedbogen spørgsmålet om, hvad man skal gøre, hvis man møder en bjørn. I historien ledsager vi en figur på en skovtur, men den virkelige hovedperson er bjørnen. Mødet mellem menneske og bjørn skildres i legende alvor, og historien balancerer mellem

Årets eventyrlige plakat er udført af Nikolai Astrup med den norske titel 'Revebjeller'. Den plante, der på dansk hedder fingerbøl og på latin Digitalis purpurea.

fakta og underholdning. Der er ingen mening i at løbe, fordi bjørnen er hurtigere end dig. Skrig ikke, men tal gerne om vejret med bjørnen eller fortæl et ordspil. Sandsynligvis tegner du også bedre end bjørnen. Bogen er nomineret til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris 2022.

De voksne vil læse fra 'Åleevangeliet: Historien om verdens mest gådefulde fisk' af den svenske forfatter Patrik Svensson. 'Åleevangeliet' er en bog om, hvordan ålen bringer en søn og hans far sammen, og hvordan ålens mysterium kan sammenlignes med menneskets. Det er en historie om oprindelse, skæbne, hvordan livet skal leves, og den uundgåelige og uhåndterlige død.

Mere: nordisklitteratur.org/da/

Redaktørens klumme:

Broen til Canada

Af Esben Ørberg

Jeg har i syv år haft den store fornøjelse at skrive om, hvordan vi spejler os i hinanden i Norden. Hvordan vi ligner hinanden, hvordan vi er forskellige og hvad der binder os sammen.

Og så, pludselig, opdager jeg, at Canada også er en del af Norden. Vel ikke i fuldstændig geografisk forstand, men hvor vi dog ligner hinanden! Hvil-

Toronto ligger ved den enorme Lake Ontario, hvorfra dette foto er taget fra Toronto Islands mod havnefronten, som gennem hele 2022 huser utallige arrangementer i regi af Nordic Bridges. Foto: Esben Ørberg.

ket understreges med de fedeste typer af Nordic Bridges – det store nordiske fremstød for kunst og kultur i Canada gennem hele 2022, som jeg besøgte i sommer.

I Canada opdager jeg en slags tredje vej mellem kapitalisme og socialisme, hvor det handler om ligeværd, lighed, ligestilling, tillid, åbenhed, et selvforvaltende arbejdsmarked samt stabile og veldrevne politiske og administrative institutioner. Derudover et ønske om at holde sig ude af alvorlige konflikter ved at søge løsninger sammen – koste hvad det vil.

Norden og Canada er nok adskilt af et ocean, men vi forstår hinanden uden omsvøb. Vi deler værdier og mentalitet. Måske fordi befolkningerne i sin tid var etnisk og kulturelt forbundne gennem oprindelige folkeslag. Som endda – før isen begyndte at smelte – vandrede som nomader mellem de enorme arktiske vildmarker, hvor de grundlagde ubegribeligt hårdføre livsformer, som især Canada i dag har indset værdien af og ærer i enhver tænkelig sammenhæng – også i Nordic Bridges-aktiviteterne.

De nordiske kulturministre står bag satsningen Nordic Bridges, som er det tredje fællesnordiske indtog på de internationale scener. Første gang var i 2013 under titlen Nordic Cool i Washington DC. Ambitiøst, men også elitært. Fire år efter var London centrum for Nordic Matters, som appellerede bredere i sine aftryk.

I år er Nordic Bridges på spil over store dele af Canada – med centrum på det multifunktionelle kulturområde Harbourfront Centre i metropolen Toronto.

Her mødte jeg kulturdirektør og projektchef for Nordic Bridges, Laura McLeod, som yderligere gav mig forståelse for det indlysende valg af Canada som mål for det nordiske kulturfremstød. McLeod beretter på de følgende sider.

Broen har vist sin bæredygtighed

De nordiske lande har længe arbejdet sammen om storstilede internationale satsninger indenfor nordisk kunst og kultur. Først Nordic Cool i Washington i 2013 og fire år senere Nordic Matters i London. I år hedder satsningen Nordic Bridges med Canada som partner og mål. Nordiske tog over 'broen', for at høre mere om satsningen.

Broen mellem Norden og Canada er ikke helt så imaginær, som man skulle tro. Som vi sidder i Harbourfront Centre i Toronto med udsigt over den enorme Lake Ontario, får vi en noget anderledes forklaring på nordisk fællesskab, end vi er vant til.

- Noget af det mest spændende i udvekslingen mellem nordiske og canadiske kunstnere er, når kunstnerne udforsker de arktiske landskaber, vi har tilfælles, i håb om at starte en større dialog.

Møder med mening

Fortælleren er Laura McLeod, der som programdirektør i Harbourfront Centre er en af hovedpersonerne bag Nordic Bridges i Canada. Glæden over,

at Canada blandt 23 ansøgere vandt muligheden for at etablere Nordic Bridges, lyser ud af hende. Begejstringen over, hvad Norden har bragt til Canada, er stor.

- Jeg har oplevet, hvor mange relationer der er skabt mellem vores kunstnere og de nordiske. Og det går mere og mere op for mig, at Norden og Canada deler samme værdier og egenskaber. Vi har eksempler på, at der er opstået helt tætte venskaber og overraskende forbindelser. De involverede canadiske kunstnere har lært meget af deres nordiske fagfæller – og omvendt.

- Nordic Bridges samarbejder med så forskellige aktører som visuelle kunstnere, designere, sang-

- Det går mere og mere op for mig, at Norden og Canada deler samme værdier og egenskaber. Vi har eksempler på, at der er opstået helt tætte venskaber og overraskende forbindelser mellem canadiske og nordiske kunstnere under Nordic Bridges, siger Laura McLeod. Foto: Mark Binks.

skrivere, journalister og dansere. Dermed udvikles og styrkes både kvaliteten og resultaterne, og når vi samtidig har ressourcer til at formidle til hele Canada, er det jo bare fantastisk at være en del af.

Nordic Lights samlede 50.000 tilskuere

Laura McLeod nævner et højdepunkt under Nordic Bridges, som samlede 50.000 tilskuere. Det var en fejring af lyskunsten og bestod af fem gigantiske nordiske lysinstallationer.

- Det var under corona, hvor folk hungrede efter fælles oplevelser, og vores udendørs installationer blev et enormt tilløbsstykke. Alt var uden entre og tilgængeligt for alle. Den fantastiske sidegevinst

var, at vi samarbejdede med lysfestivaler fra Oslo, København, Helsingfors og Stockholm, som på grund af deres involvering i Nordic Bridges pludselig fik etableret et helt nyt Nordisk samarbejde. For første gang fandt nordiske lyskunstnere sammen – på grund af Nordic Bridges!

Om Nordic Bridges

Nordic Bridges, de nordiske kulturministres kulturinitiativ, finder sted i Canada i 2022. Projektets samlede budget er på 27 mio. dkr., heraf stammer de fem fra Nordisk Ministerråd for Kultur. Nordic Bridges er en et år lang udveksling af kunst, kultur og ideer mellem Norden og Canada, ledet af Harbourfront Centre i Toronto og støttet af Nordisk Ministerråd. Bygget på fælles værdier om kreativitet, innovation, inklusion, robusthed og bæredygtighed, vil Nordic Bridges tjene til at forbinde Norden og Canada gennem samarbejder mellem kunstnere, innovatører og tænkere.

Fra udstillingen Arctic AR. OVIAS. Foto: Ann Holmgren Aurebekk.

Harbourfront Centre i Toronto har i de senere år rejst sig på de enorme ubenyttede kaj anlæg i Canadas største by, Toronto. Alene i den tætte bræmme af skyskrabere lige omkring havnefronten bor 60.000 mennesker, som har fået et fem kilometer langt rekreativt areal at færdes på. Det er også Harbourfront Centre, som står i spidsen for Nordic Bridges. Billedet herunder og på side 9 stammer fra nogle af forårets og sommerens arrangementer i regi af Nordic Bridges.

Men nok så meget fik de nordiske kunstnere et nyt publikum. Ingen af dem havde canadiske relationer i forvejen, og de blev ifølge McLeod meget begejstrede over at få adgang til en helt ny arena.

Canada var overlegen i kampen

Når Canada blev valgt af Nordisk Ministerråd for Kultur til at udgøre målet for Nordic Bridges, skyldes det, at de 24 canadiske partnere, med Harbourfront Centre i spidsen, var overlegne på fire afgørende parametre.

For det første spillede bæredygtighed en helt afgørende rolle i det canadiske udspil. Selv Nordiskes flyrejse bliver indregnet i CO2-regnskabet og resulterer i, at Iceland Carbon Fund planter træer i Island 'til gengæld'. Dertil kommer, at de meget lidt bæredygtige papirudgivelser helt er afskaffet. Al formidling er lyd eller visuel i form af faste eller levende billeder.

For det andet præsenterer Nordic Bridges et relevant og innovativt kunstnerisk program, som strækker sig over hele 2022.

For det tredje er de fleste af Canadas egne inddraget – fra Vancouver og Yukon i vest til Ottawa, Quebec, Montreal og Toronto i øst.

For det fjerde er der flere lokale involveret end nogensinde, både institutioner, virksomheder og individuelle personer, som udøver kultur i meget bred forstand.

Vi har så meget tilfælles

Dette fundament har givet Nordic Bridges en gennemslagskraft, som er forstærket af en engageret og formidrende rolle for de fem nordiske ambassader i Canada. Ifølge Laura McLeod spillede også lighederne mellem Norden og Canada ind i udvælgelsen.

- Vi har alle for nylig følt, at vores demokratiske værdier er udfordrede. I Canada har vi medie- og ytringsfrihed, vi har respekt for udsatte grupper, herunder forskelle i køn og seksualitet. Vi har også stor respekt for unge, måske større end i de fleste andre lande. Og endelig har vi såvel i Norden som i Canada en efterhånden meget stor bevidsthed om, at vi kun har én planet, som vi skal passe på – og at det har sin pris.

Det er i forlængelse af disse fælles værdier og identitet, at Nordic Bridges fra starten besluttede at kunsten, kulturen og ideerne konstant skulle læne sig op ad en eller flere af fire søjler.

- Vi forventer først og fremmest artistisk innovation samt mod til at bryde traditioner og udfordre status quo. Vi vægter også tilgængelighed og inklusion højt, og vi ønsker, at de oprindelige folks perspektiv og tilhørsforhold inddrages i flest mulige sammenhænge. Endelig er der naturligvis holdbarhedsperspektivet i form at størst mulig bæredygtighed.

Bæredygtig bro

Laura McLeod er overbevist om, at der bliver bygget en bæredygtig bro mellem Norden og Canada.

- Vi er jo forbundne og bliver det endnu mere, efterhånden som klima og miljø kommer højere op på dagsordenen. I mange tilfælde har vi begge en spredt befolkning over stor geografi: vi har kystsamfund afhængige af udnyttelse af havet, vi har nordatlantiske og arktiske klima- og vejrforhold, vi har behov for forskning og konkret arbejde med spørgsmål indenfor miljø, natur og klima samt behov for udvikling af forskning, innovation og erhvervsudvikling. Der er masser at tage fat på i et fremtidigt samarbejde. Nordic Bridges skubber i den rigtige retning, siger Laura McLeod.

eø

Læs mere: nordicbridges.ca

Fotos: <https://nordicbridges.ca/media/#Images>

Nordic Bridges: Arktis som samlende inspirationskilde

Det batter noget, når Norden går fælles ud i verden. Sådan lyder det fra Lise Bach Hansen fra Det Kgl. Bibliotek med henvisning til Nordic Bridges, det store nordiske kulturfremstød i Canada i år.

Lise Bach Hansen har fra sin arbejdsplads på Det Kgl. Bibliotek oplevet, hvordan det gennem 2022 er lykkedes for Nordic Bridges at involvere mange topprofessionelle nordiske kunstnere og intellektuelle i overraskende samarbejder både her i Norden og med canadiske kolleger.

En opgørelse fra Nordisk Ministerråd viser at 195 nordiske kunstnere og grupper har medvirket på scener, biograflærreder og gallerivægge i Canada alene i første halvdel af 2022. Begivenhederne er blevet til i et samarbejde mellem hele 22 såkaldte kulturpartnere fra store dele af Canada.

Lise Bach Hansen er som en af de danske kulturaktører fuld af lovord over for de nordiske kulturministres initiativ, som hun mener har formået at ryste store dele af den nordiske kultursektor sammen i nye konstellationer takket være ministrenes fælles indsats i samarbejde med Nordisk Ministerråd.

Samarbejde er også ny inspiration

- Jeg oplever Nordic Bridges som en art ventilering, hvor mødet med canadiske kolleger giver nyt liv og nye perspektiver og det samme gælder for mange nordiske kunstnere, som ved at samarbejde oplever, at møderne giver indsigt i nye tendenser og ny inspiration. Det er utroligt, hvor stor gen-

nemslagskraft vi kan få, når så mange nordiske kulturaktører, bakket op af ministre og Nordisk Ministerråd, sætter sig for at skabe nye samarbejder og partnerskaber i Canada. Det kan virkelig mærkes, ses og høres!

Lise Bach Hansen har som programansvarlig i de seneste 15 år ledet International Forfatter-scene på Det Kgl. Bibliotek, og det er netop denne scene, som med temaet Arctic Imagination tager en række danske og grønlandske medvirkende fire dage til festivalen SPHERE i National Arts Centre i den canadiske hovedstad Ottawa. I samme uge er der også Arctic Imagination i København på Det Kgl. Bibliotek med blandt andre forfatteren Jonathan Franzen, som har nordiske aner, herunder en svensk far.

Nordic Bridges er den samlende overskrift for alle begivenheder, aktiviteter og udvekslinger mellem Norden og Canada i hele 2022. Nordic Bridges er beskrevet i interviewet på de foregående sider.

Under denne hat er Det Kgl. Bibliotek blevet inviteret af National Arts Centre i Ottawa til at genoptage et stort nordisk koncept Arctic Imagination, som Det Kgl. Bibliotek udviklede sammen med nationalbiblioteker i Stockholm, Oslo, Nuuk samt med New York Public Library. Projektet satte med en lang række transatlantiske arrangementer, talks og events fokus på den forsvindende is i Arktis.

Arktis binder os sammen

- Vi forestiller os, ja, vi anstrenger os, for at indtage et arktisk fokus. Det handler både om den forsvindende is i Arktis og klimaforandringerne, men også om det mytologiske, inspirerende landskab og Arktis. Og så handler det om de folk, der i generationer

For Det Kgl. Bibliotek er det væsentligt, at vi, som tager vare på en stor del af den danske kulturarv, formår at sætte den i spil – også internationalt, siger Lise Bach Hansen. Nordic Bridges er et eksempel på dette samspil, denne gang med canadiske partnere. Foto: Malthé Ivarsson.

har boet i – og stammer fra Arktis. Vi tror på, at vi igennem internationale partnerskaber og med de forskellige publikummer kan skabe vigtig indsigt ved at kombinere erfaring og kreativitet og diskutere den altafgørende grønne omstilling i samtaleformater mellem kunstnere og tænkere på de store kulturinstitutioners scener i de pågældende lande, siger Lise Bach Hansen.

- Det er vigtigt at understrege, at det ikke er nok, at kunstnere og tænkere fra Norden og Canada får store oplevelser og et stort publikum. Det er vigtigt, at de er med til at påvirke os alle sammen til at tænke internationalt, når det nu så meget handler om kæmpe udfordringer og klimakriser, som vi har til fælles på tværs af grænser.

Lise Bach Hansen har selv fra besøg i Canada i maj i år oplevet forskelle og ligheder mellem

Norden og Canada. Det slog hende især, hvordan canadierne værdsætter og fremhæver deres oprindelige befolkning.

- De oprindelige folk bliver konsekvent fremhævet og omtalt med kæmpe anerkendelse og respekt. Alle officielle møder indledes med en næsten ritualiseret praksis, et formelt og højtideligt øjeblik med ord, der skal minde alle om, at vi færdes og går rundt på land, som egentlig ikke tilhører os – og som sender tanker mod de oprindelige retmæssige ejere: de oprindelige folk. Respekten for forfædrene og anerkendelsen af den marginalisering og de kolossale ofre og krænkelse de har lidt under og været udsat for, er enorm. Det er inspirerende at opleve den anerkendende praksis. I disse år er danskernes eget forhold til Grønland og de fortællinger, vi har skabt om danskernes tilstedeværelse i Grønland, også inde i en transformation, og canadiernes konsekvente måde at se deres egen mørke fortid efter i sømmene, kan vi lære meget af.

Når Arktis er i fokus, er det derfor også vigtigt at have nogle stemmer med, der har tilknytning til og kommer fra Grønland. National Arts Centre i Canada har inviteret glaciolog, Dorte Dahl-Jensen, professor og klimaforsker, Katherine Richardson, geolog og forfatter, Minik Rosing, og den tidligere politiker og departementschef i Grønland, Svend Hardenberg, med ind i deres samtaleprogram under Arctic Imagination i september. Sidstnævnte spiller med i den danske serie 'Borgen', som også er nået til Canada. Svend Hardenberg spiller en af de store roller som den grønlandske råstof- og udenrigsminister.

Dansk kulturarv sættes i spil

Lise Bach Hansen glæder sig over at kunne være med til at sætte dansk kultur i spil på internationalt plan, som det sker under Arctic Imagination, men også som det foregår på International Forfatter scene i Den Sorte Diamant.

- Vores fortid er jo påvirket af mange lande og derfor er det også naturligt for os på Det Kgl. Bibliotek at involvere os i internationale projekter. Når vi samtidig sidder på en stor del af den danske kulturarv, er det oplagt at være med til at bygge den imaginære bro mellem Norden og Canada, som det er tilfældet med Nordic Bridges, siger hun. eø

Mere: <https://nac-cna.ca/en/sphere>

Nordisk er (også) en god forretning

Netmediet Altinget ekspanderede først til Sverige og for få uger siden til Norge. Næste spring er en fællesnordisk Bruxelles-redaktion. Hvad ligger der bag den nordiske satsning? Vi møder Altingets stifter og ejer, som satser på både at gøre en god forretning og yde et bidrag til mellem-nordisk forståelse.

Ideen begynder at spire i den unge journalist Rasmus Nielsen i slutningen af 90'erne. Han har haft gode stillinger i de dengang kendte medietyper – både trykte og elektroniske. Han har oplevet, hvor stor gennemslagskraft en velresearchet og velredigeret mediehistorie kan få i offentligheden, og nu drømmer han om, at det nye internet kan blive fremtidens medieplatform uden tunge omkostninger til papir og distribution.

Hvis vi springer 25 år frem til efteråret 2022, står det lysende klart, at Rasmus Nielsens næse for nettets potentiale var usædvanlig veludviklet. Han er i dag enejer af et selskab, Alrow Media, som driver en række medievirksomheder med tilsammen 170 medarbejdere og en omsætning på langt over 100 mio. kr.

Virksomheden ekspanderede i 2014 til Sverige og købte et par år senere tænketanken Mandag Morgen, hvorefter Altinget.no blev født for få uger siden. Det er denne nordiske ekspansion, som fuldbyrdes med en kommende fællesnordisk EU-redaktion i Bruxelles, der er anledningen til vores møde med Rasmus Nielsen.

Der er dog også en anden grund, nemlig navnet på det store medie i hans koncern: Altinget. Navngivelsen fyldte meget i Nielsens liv omkring årsskiftet 1999/2000. Her fortæller han om overvejelserne.

- Jeg var egentlig ret sikker på, at ideen med et nyhedsmedie på nettet, med vægt på samfundspolitiske emner, ville kunne bære. For det første var der endnu ikke konkurrenter i Danmark, og for

- Fordi det er nordisk, behøver det ikke være dyrt. Vi har i Norden alle muligheder for at udvikle bæredygtige kvalitetsprodukter på tværs af nabogrænserne, siger Rasmus Nielsen, som her ses i sin klippehave ved havnen i bornholmske Gudhjem. Foto: Pelle Rink.

det andet kunne man observere udenlandske tendenser i retning af, at massemedierne ville kunne profitere af internettets anatomi ved at fokusere på nichegrupper, som det lykkedes med de nu henved 30 portaler under Altinget.dk.

- Vi kan lære så meget af hinandens erfaringer, at vi også kan producere konkurrencedygtigt og miljøvenligt. Det gælder også i medieverdenen, siger Rasmus Nielsen, som her ses foran et maleri af den meget nordiske maler, Oluf Høst, hvis museum han oprettede for 25 år siden sammen med Kunstmuseet Louisianas stifter Knud W. Jensen. Foto: Pelle Rink.

Ville have nordisk betoning

- Men det var svært at finde det helt rigtige navn. Det var vigtigt for mig at få en nordisk anknytning. Norden er jo vores kulturkreds, og jeg var selv som ung medlem af Foreningen Norden, ligesom jeg ofte var i Stockholm, eftersom min mor flyttede dertil, da jeg var 13 år. Jeg følte mig nordisk beslægtet!

- Navnet Nettinget var en overvejelse, især fordi Netdoktor.dk var på vej til at blive en succes efter starten i 1996. Men jeg kredsede alligevel om politik og om Norden og var fascineret af verdens ældste lovgivning, som jo var opstået i det islandske Alting helt tilbage i år 930, hvor man sad på hver sin sten og talte sig til rette om alt fra fåreavl til regulering af fiskerettigheder. Dette old- og urnordiske ville jeg gerne have med ind i den nye tidsalder, som satsning på Altinget indvarslede.

- Udover at have en historisk klang, synes jeg også, at 'tinget' har en venlig tone. Det er jo nærmest et nordisk efternavn. Stortinget i Norge lyder også godt! Dertil kommer, at Altinget peger i retning af det almene, alverden, almue, Algade ... noget folkeligt og inkluderende.

- Endelig er der jo ordet 'alting'. Her samles alt på ét sted, og det er jo netop internettets styrke. Nettet er alting, på nettet kan alting findes. Min egen kulturelle længsel mod nordvest gjorde bare valget af navnet Altinget til det oplagte valg, som jeg derfor indregistrerede d. 25. januar 2000.

Som en sidste sikkerhedsforanstaltning gik Rasmus Nielsen dog til den radikale minister for nordisk samarbejde, Marianne Jelved, for at få opbak-

Hvad er Altinget?

Altinget.dk er et politisk uafhængigt, privatejet netmedie, som udgiver ca. 30 forskellige niche-portaler med tilhørende nyhedsbreve, som man kan læse mod at betale årsabonnement. Dertil kommer en gratis netavis med daglige nyhedsbreve om dansk politik og Danmark i EU, månedlige magasinudgivelser, konferencer og en lang række netværksgrupper inden for de områder, Altinget dækker journalistisk.

ning til navnet Altinget. Selvom hun selv foreslog Tingstedet, oplevede Rasmus Nielsen hendes afsluttende bemærkning som en opbakning til Altinget: Ok, så gå da ud med det!

Sommeren 2022

Nu sidder vi her i sommeren 2022 op ad en varm klippevæg i Rasmus Nielsens 'nordiske' have i bjergbyen Gudhjem på Bornholm og taler om Altingets indtog mod nord.

Hvor det var let at forstå, at den gode idé om politiske net-nyheder kunne fænge i nettets spæde begyndelse, virker det noget mere dristigt og usikkert at investere på to nationale markeder i dag, hvor der er masser af lignende medier på nettet. Alene i Oslo lagde Altinget.no ud 12 medarbejdere d. 3. oktober i år – på dagen hvor Stortinget åbnede efter sommerferien.

- Hvad får dig til at tro på, at det kan betale sig at rykke op i Norden?

- Det er rigtigt, at markedet kan forekomme mættet, men jeg tror det alligevel ikke. Først og fremmest har vi overskud til international vækst. Jeg har også selv en nærmest indbygget trang til virkelyst og vækst.

- Men lige så vigtigt er det, at vi har skabt en dansk struktur, en model, som har vist sig levedygtig. Det er den model, dette koncept, vi ruller ud i Norden med en ansvarshavende redaktør i hver af de tre lande, som politisk, kulturelt og mentalt ligner hinanden utroligt meget.

Nordisk behøver ikke være dyrt

- Nej, fordi det er nordisk, behøver det ikke være dyrt. Vi har i Norden alle muligheder for at udvikle bæredygtige kvalitetsprodukter på tværs af nabogrænserne. Vi kan lære så meget af hinandens erfaringer, at vi også kan producere konkurrencedygtigt og bæredygtigt. Det gælder også i medieverdenen.

Rasmus Nielsen siger, at forskellige lande, herunder Benelux-landene, blev overvejet, men fravalgt fordi han og hans nærmeste kolleger så en risiko for at de lidt mere katolsk prægede samfund ikke uden videre ville tage godt imod Altingets stil og tone, som er præget af liberal nordisk – og protestantisk – moral og tankesæt.

Ifølge Nielsen peger de demokratiske og sproglige ligheder mellem Danmark, Norge og Sverige entydigt på, at Norden er det rigtige marked for ekspansion.

- Vi er jo tre ligestillede lande, ovenikøbet med høj grad af ligestilling på alle fronter og med store lighedstræk i form af nogle af verdens bedst fungerende velfærdssystemer. Det øger sandsynligheden for at vi vil lykkes. Jeg vil endda sige, at denne nordiske satsning er vores lille og meget beskedne bidrag til at styrke det nordiske samarbejde.

- Men hvad er det, I foretager jer rent mediemæssigt, som får dig til at tale om, at I bidrager til det nordiske samarbejde?

- Jamen, jeg lægger ikke skjul på, at vi først og fremmest er motiverede af at udvikle en god forretning på længere sigt. Men det er da fantastisk, at vores forretningskoncept samtidig kan medvirke til større mellem-nordisk forståelse i den forstand, at vi publicerer en stor mængde fællesstof, og at vi opretter en fælles nordisk redaktion i Bruxelles i løbet af efteråret. Det vil øge interessen for Norden og for nordiske perspektiver.

Følger ministeriernes indretning

- Vi vil ikke gå så langt, at vi udgiver på f.eks. svensk i Danmark. Vi holder os til landenes egne sprog, men vores redaktioner vil være i daglig kontakt. Vi vil lade os inspirere af, hvad vores nordiske kolleger prioriterer. Vi vil huske, hvad vi er udsprunget af, nemlig den opdeling, som de nordiske ministerier og centraladministrationer består af. Vi følger ministerierne som forvaltninger, ministrene som politikere, udvalgene som lovforberedende og parlamenterne som lovgivende. Det er vores evighedsmaskine. Og det er også den motor, som skal drive os i Sverige og Norge.

Men der er jo ingen fælles nordisk lovgivning? Den er jo delt mellem de nationale parlamenter og EU?

- Det er rigtigt, at vi ikke har nogen nordisk lovgivningsmotor. Dertil er samarbejdet i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd normalt blot retningsgivende. Men på trods af denne manglende formelle sammenbinding, eller måske netop derfor, oplever vi et stærkt fællesskab, som giver os lyst til at arbejde sammen i Norden. Noget af det, som jeg gerne ser udviklet mere, er gode historier om, hvem i Norden, der har fundet de bedste løsninger. Dermed inspirerer vi ikke blot os selv og vores publikum, men kan også bidrage en smule til forståelse af nytteværdien ved at de nordiske naboer arbejder sammen på alle led og kanter, siger Rasmus Nielsen. eø

Fornem vogter af den nordiske sprogstamme

Dronning Margrethe II er om nogen en nidkær vogter af den nordiske sprogstamme. Derfor er det også oplagt, at den norske Foreningen Nordens Sprogpris nu er tildelt dronningen. Overrakt af norske dronning Sonja ved en festlighed i Oslo i slutningen af september.

H.M. Dronning Margrethe II er en vigtig stemme for nordisk samarbejde, fællesskab og sprog. Et af dronningens budskaber har længe været, at yngre mennesker i de nordiske lande skal bruge skandinaviske sprog, når de møder hinanden. Nu har hun modtaget Foreningen Nordens sprogpris, som blev uddelt af den norske dronning Sonja.

Foreningen Norden i Norge uddeler hvert år Nordens Sprogpris til en person, der har gjort noget ekstraordinært for det nordiske sprogsamfund. Dronning Margrethe taler med stolthed om de nordiske sprog, og modtager prisen for sit passionerede engagement i at bevare sprogforståelsen i Norden. I juryens begrundelse står der bl.a.:

‘Dronning Margrethe har ved flere lejligheder støttet de nordiske sprog. Dronningen har sat sprogspørgsmålet i søgelyset og skabt opmærksomhed om et af Foreningen Nordens kerne-spørgsmål – nemlig at bruge skandinaviske sprog til at møde hinanden i Norden. Dette arbejde er af uvurderlig værdi.’

På skandinaviske sprog er 80-90 pct. af ordforrådet det samme, men det er ikke kun i de tre lande, vi har mulighed for at forstå hinanden. I hele Norden kan 27 mio. mennesker tale skandinavisk: På Åland taler de svensk, på Færøerne, Grønland og Island lærer eleverne dansk eller et skandinavisk sprog. I Finland har nogle finner svensk som modersmål, og de finsktalende elever får svenskundervisning. Vi har alle muligheder for at kunne forstå og blive forstået i hele Norden ved at bruge skandinavisk sprog.

- Sprogprisen er en fejring af sprogfællesskabet og samtidig en reaktion mod kasseringen af

dette fællesskab, som vi ser stigende tendens til. Der skal ikke mange skridt til, før alle kan forstå hinanden – her har vi alle muligheder, siger generalsekretær for Foreningen Norden i Danmark, Christian Lagoni, og fortsætter:

Hvis ikke indbyggerne i Norden fastholder sprogforståelsen, mister vi ikke kun muligheden for at kommunikere på skandinavisk, men også landenes fælles muligheder på længere sigt, mener Lagoni.

- Sprogforståelse handler om tillid, identitet og muligheder. Vi kan ikke miste denne ressource, bare fordi vi er bange for en vis forvirring i samtalen.

Lagonis udtalelse understøtter dronning Margrethes udtalelse i et interview med dette blad i 2017:

‘Det er rigtig ærgerligt, når man tyr til ikke-nordiske sprog for at forstå hinanden. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på det også i fremtiden’.

Dronningen, der er protektor for Foreningen Norden i Danmark, påpegede i samme interview, at det er enestående i verden, at fem helt selvstændige nationer har så tæt et sprogligt fællesskab. Her er klip fra interviewets indhold om nordisk sprog:

Hvordan vil De karakterisere os i Norden?

- Det typiske for os er, at vi er fem nationer med nært beslægtede sprog. Vi kan nå hinanden uden de store armbevægelser – og i mange tilfælde uden at skulle oversætte. Hvis vi gør os lidt umage, kan vi sagtens finde hinanden i vores sprog, og det er ganske enestående i verden, at fem helt selvstændige nationer har så tæt et sprogligt fællesskab. Nuvel, vi skriver forskelligt, og vi udtaler forskelligt, men fra en fælles stamme.

Hvordan mener De, at det nordiske fællesskab er blevet skabt?

- Jeg tror, at det stammer fra 1000-tallet og lidt før, hvor man jo talte om ‘den danske tunge’, som

udefra virkede som sproglige varianter over samme tema. Og selvom sprogene har udviklet sig lidt mere forskelligt i de senere århundreder, har især dansk og norsk udviklet sig sammen – bortset fra de norske dialekter. Ser man på en tekst af Ibsen, kan man faktisk kun se, at den er norsk ved enkelte begreber, som ikke ville se sådan ud på dansk. Men ordene, de ligner dansk på en prik.

Har De en nordisk vision?

- Det er jo op til de kommende generationer at føre de nordiske traditioner videre. Jeg kan se, at det forekommer helt naturligt for min egen slægt, og jeg vil håbe, at det også gælder for andre. Mine egne børn kan jo heldigvis snakke med deres fætre og kusiner uden at skulle søge tilflugt i et femte sprog. De taler aldrig engelsk sammen. De taler deres egne sprog indbyrdes og ændrer kun meget lidt på ordene. Det er vanvittigt ærgerligt, når

man tyr til uden-nordiske sprog for at kunne forstå hinanden. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på dette også i fremtiden.

Hvad med folkeskolen og sproget?

- Det er jo min kæphest. Desværre har man ikke ret meget svensk og norsk i dansk skole mere og heller ikke dansk i svenske og norske skoler. På min tid kom vi til eksamen i svenske tekster i 6. klasse, vi skulle kunne læse og oversætte og helst også udtale svensk. For mig var det faktisk svært, fordi jeg kunne jo høre, at min accent var temmelig meget tættere på det rigtige svenske end lærerens. Jeg havde jo ikke lært svensk, men bare fået det ind med modermælken. Fra min mor har jeg også et rimeligt sprogøre, så det var nemt for mig at lægge om. Når jeg skulle læse svensk højt, krummede jeg altid tæer, fordi jeg jo ikke kunne lade som om, jeg ikke kunne udtale svensk.

Dronningen taler med journalister, før hun i den norske Forening Nordens hus får overrakt prisen. Til højre foreningens generalsekretær Espen Stedje. Foto: Tore Skaar.

Tech-giganter indflydelse på vores demokrati er svær at overdrive. Samtidig er landene i Norden nogle af de mest digitaliserede i verden. Det er i det lys, at Nordisk Ministerråd for Kultur, som består af kulturministre fra hele Norden, i foråret nedsatte en nordisk tænketank med eksperter fra hele Norden. Anja Bechmann er et af tænketankens to danske medlemmer.

Nordisk samarbejde bekæmper misinformation

Efter Ruslands angreb på Ukraine er det blevet endnu sværere for almindelige mennesker at skelne mellem propaganda og nøgtern journalistik. Men over hele verden opstår uafhængige faktatjek-organer i takt med at informationsmængden eksploderer. Vi møder en forsker i misinformation og desinformation, som støtter nordisk samarbejde.

Hvor sikre kan vi være på, at det vi læser, ser og hører, er sandt? Hvor ofte bliver vi vildført uden at vide det? Hvad er Fake News, og er det noget, der kan bekæmpes?

Svaret på det sidste spørgsmål er ja, hvis man spørger lederen af NORDIS, professor Anja Bechmann. Hun står i spidsen for et storstilet EU-støttet samarbejdsprojekt mellem fire nordiske universiteter om at forstå og forebygge spredningen af mis- og desinformation.

- Det er ofte umuligt at gennemskue, om noget er usandt. Vores projekt går blandt andet ud på at forstå og forbedre vilkårene og metoderne for at tjekke fakta og dokumentere, når der er tale om verificerbart usande eller misvisende oplysninger.

Det virker som en fuldstændig uoverkommelig opgave?

Selvfølgelig er det umuligt at tjekke alt. Men med en bevilling på 11,5 mio. kr. fra EU kan vi lægge ki- men til et styrket samarbejde i Norden samt forbedre vidensniveauet for, hvad der spredtes, og udvikle nye metoder, som faktatjekkere kan bruge til

at optimere deres arbejde. Samt lave oplysningskampagner rettet mod borgere. Det faktatjekkerne leder efter, er jo ikke alle mulige former for misinformation, der ikke spredes bredt. Nej, deres sigte retter sig mod mis- og desinformation, der har nyhedsværdi og potentiale til at skade befolkningen og samfundet eller skabe profit.

Nordisk nytteværdi

Anja Bechmann, 45, er professor i medievidenskab på Aarhus Universitet og leder af Datalab, som er universitetets center for digital samfundsforskning. Men i denne sammenhæng interesserer vi os især for hendes lederpost i NORDIS, Nordic Observatory for Digital Media and Information Disorders, som er endnu et eksempel på at forståelsen for nytteværdien af nordisk samarbejde breder sig i disse år.

Her er nemlig tale om, at det nordiske samarbejde beriger forskningen netop *på grund af* samarbejdet.

- Både den europæiske og den nordiske samarbejdsstruktur gør det muligt at skabe en række

internationalt certificerede faktatjek-institutioner, der kontinuerligt mødes med forskere og de har derved mulighed for at forankre deres praksis i nyeste videnskabelig viden på området. På europæisk plan samarbejder NORDIS under paraplyen European Digital Media Observatory, og det er den model til bekæmpelse af desinformation, som EU støtter med betydelige beløb til regionale projekter, herunder NORDIS.

Når EU ser en fordel i at støtte nordisk samarbejde, har det sine gode grunde, siger Anja Bechmann.

- Mest af alt fordi vi ligner hinanden i Norden. Det gælder især vores politiske systemer og vores tillid til samfundsinstitutioner. Men også kulturelt og mentalt har vi bemærkelsesværdige store ligheder, som vi ikke ser andre steder i Europa.

- Denne favorable struktur i Norden gør det forholdsvis let at blive den, der opnår de bedste resultater. Vi kan jo tackle en lang række udfordringer på samme måde, fordi vores demokratier er næsten identiske og i øvrigt også fordi vi har medielandskaber af stor integritet, siger Anja Bechmann.

Viden, viden og mere viden!

Hun ser to afgørende opgaver for det nordiske samarbejde i NORDIS, som samtidig er to store fordele.

- Vi opnår større viden om, hvordan informationsforstyrrelser spredes i Norden. Når vi ved mere, kan vi medvirke til at styrke befolkningens modstandskraft på tværs af de nordiske grænser, idet vi ser, at mange historier ikke er isolerede til et enkelt land.

- Det er vigtigt for os at vise gennemsigtighed i faktatjek ved at fremlægge hvad, hvor og hvordan spredningen af mis- eller desinformation forekommer. Jeg siger det som alternativ til helt at fjerne informationen, som heller ikke rigtig ligger til os i Norden. Et af de vigtigste redskaber til at opnå gennemsigtighed er forskningsmæssig adgang til data, som er mangelfuld i øjeblikket, men som vi arbejder på.

- I det hele taget deler vi historier blandt faktatjekkere og forskere. Vi bygger vores metoder på en

blanding mellem automatisering og manuelle tjek og forbedring af måden, vi detekterer information på. Målet er, at vores overvågning kan opdage tendenser, vi har set før, og så forsøger vi at tilpasse vores detekteringssystemer til en nordisk sammenhæng.

Hvad betyder det?

- Billeder og videomateriale har voldt store udfordringer, men Bergens Universitet har leveret store gennembrud på den front. Derudover er særligt de nordiske sprog en stor udfordring. Mange af de systemer, vi bygger videre på, er udviklet til engelsksproget information, men vores systemer er efterhånden trænet i at forstå de største fire nordiske sprog, men vi mangler minoritetssprogene i Norden såsom grønlandsk, færøsk, islandsk og ålandsk. Det har til gengæld været en uforholdsmæssig stor opgave at skabe disse sprogmodeller. I flere år har det taget næsten al arbejdskraft at træne modellerne til for eksempel at forstå følelser, når de er udtrykt på nordiske sprog.

Hvorfor er det vigtigt?

- Fordi følelser kan være med til at skabe frygt og panik. For eksempel under covid, hvor desinformation og konspirationsteorier blev forsøgt anvendt til at sprede usikkerhed og mistillid til skade for folkesundheden og samfundenes vigtige funktioner. Om det så betyder, at indsatsen fra faktatjekkere, regeringer og myndigheder har virket i alle nordiske lande på trods af forskelle, eller at nordiske borgere ikke udviser kollektiv frygt generelt, kan vores analyse ikke sige noget om. Men det er bemærkelsesværdigt, da tegn på kollektiv frygt findes i andre lande verden over.

Bliver fjenderne for dygtige?

Hvis nogen bevidst vil skade ved at sprede desinformation, gør de vel alt for at skjule deres skadelige hensigter. Gør det ikke jeres arbejde ret umuligt?

- Sværere jo, men ikke umuligt. Naturligvis ved vi, at desinformationerne typisk er pakket ind af et lag

sandhed. Vi ved også, at sandhedsværdien kan ændre sig over tid. Men frem for alt gør faktatjekkerne deres arbejde ekstremt grundigt og de forlanger stærk dokumentation, før de går ud og deklarerer informationerne.

- De er ofte journalister og deres arbejde er journalistisk. De bruger journalistiske metoder og processer. En stor del af processen baserer sig på solidt håndværk, hvor faktatjekkerne leder efter tilstrækkelig dokumentation til at historien kan offentliggøres. De tjekker ikke kun deres egne mediehistorier, som journalistiske graverafdelinger gør, men primært historier spredt på sociale medier og andre medier.

Anja Bechmann beretter om et konkret eksempel, hvordan NORDIS faktatjekkere arbejder og vurderer validiteten af deres viden.

- Vi har mange eksempler på, at den russiske regering bruger desinformation i krigen mod Ukraine, men ofte må vi give op i den forstand, at vi ikke med sikkerhed kan sige, om der er tale om falsk information. Jeg kiggede forleden med, da vores faktatjekkere studerede data og billeder af en

større russisk konvoj af lastbiler. Var det de rigtige lastbiler? Var de på det sted, det hævdedes, at de var? Har de tilstrækkeligt med pålidelige kilder eller skulle de lade historien ligge for en tid? Vi var i tvivl. I det hele taget har vores redskaber ofte svært ved at fange eller opdage informationer i billeder, hvor automatiseringen er sværere, end når det handler om tekster, men vi gør fremskridt.

De professionelle desinformanter er vel mindst lige så dygtige som jer?

- Det kan sagtens være. Der kan være tale om regeringer, som har nærmest ubegrænsede midler til at fremme deres sag med bevidste usandheder. Donald Trump og dele af hans administration er jo nok det mest kendte eksempel på at bruge usandheder som en bevidst kommunikationsstrategi.

Åbenhed kan demontere modstandere

- Vi er helt klar over, at vores viden kan drejes til at skade os, og at desinformationsaktører gør, hvad de kan, for at komme udenom initiativer som os. De ved, hvad vi ved og kan derfor ofte flyve under

For de etablerede medier er det blevet mere og mere nødvendigt, at de, midt i misinformationsstormen, fremstår troværdige. BBC deklarerer endda deres nyheder med skiltet 'news you can trust'.

vores mønstergenkendelse. Det er et vilkår, som vi imødegår ved at lægge al NORDIS' kode op til fri afbenyttelse for ikke-kommercielle initiativer og ved at gøre alle vores publikationer frit tilgængelige. Vi må leve med, at vores fjender har opbygget systemer, der ligner vores, men også håbe på at flere initiativer som os kan opstå gennem gennemsigtighed, og at de derved kan bygge videre på vores arbejde i stedet for at starte forfra.

Hvad er den store forskel på jeres arbejde i dag i forhold til for 20 år siden?

- Hvis vi havde eksisteret for 20 år siden, ville opgaven alt andet lige have været lettere. Især når vi taler om medierne. Alle kunne jo se, hvad der blev trykt i aviserne, og oftest også skribentens navn. Dertil kom, at alt skulle gennem en redaktør.

- I nutidens medielandskab får vi langt det meste af vores viden gennem personlige feeds, og hvis jeg vil misinformere, skal jeg ikke længere gennem nåleøjet på en redaktion. Nu kan jeg placere en reklame for hvad som helst hvor som helst. Jeg kan nå dig – og ingen andre, heller ikke du selv, kan se, at kun du eller en lille gruppe ligesindede får vist indholdet!

- Det giver betydelig mangel på transparens og gør det svært at få overblik over, hvem der deles til og med. Vi får jo ikke data fra de nye medieplatforme eller fra staten, som vi gjorde i gamle dage, hvor der herhjemme var pligtaflævering til Det Kgl. Bibliotek. Det er også derfor, at vi og EU mener, at det NORDIS gør i al beskedenhed er vigtigt. Vi eksisterer for at højne vidensniveauet og skabe gennemsigtighed i en jungle af uigennemskuelig information. NORDIS modtog sidste år Chydenius-medaljen fra Anders Chydenius Fonden på den nordiske demokratidag for vores arbejde med gennemsigtighed.

Hvad med ytringsfriheden? Kommer I ikke til at begrænse den i jeres iver efter at komme misinformation til livs?

- Jeg håber det ikke, men risikoen er der. Derfor gør vi også, hvad vi kan for at slå et slag for, at alminde-

lige borgeres øgede vidensniveau om digitale logikker er vejen frem, fordi de spiller en afgørende rolle i spredningen. Medierne er begyndt at regulere sig selv og regulere sig i flok. Medier herhjemme er underlagt Medieansvarsloven og Pressenævnet, og de fleste seriøse sociale medier for eksempel har efterhånden skrevet ind i deres brugerbetingelser, ofte kaldet *community guidelines*, at man ikke bevidst må producere og sprede misinformation, ofte også populært kaldet Fake News. Facebooks ejer, Meta, har ansat moderatører, som skal behandle markeret misinformation og manuelt tage stilling til, om det eventuelt skal fjernes. Men du har ret, jo mere automatisering og jo mindre manuelt tjek der foretages, jo mere er jeg bange for, at der slettes indhold unødigt, fordi sammenhængen, hvori det er skrevet eller vist, ikke tages tilstrækkeligt i betragtning i de automatiserede modeller.

Men dermed udelukker man vel mange yderliggående synspunkter, som kan være fuldt lovlige?

- Når der åbenlyst er tale om synspunkter, er der og skal der være vide grænser. Det er vigtigt for vores demokratiske samfund og debat. Faktatjekkere fokuserer kun på at markere noget som verificerbart falsk, hvis de kan finde belæg for, at det er tilfældet gennem klassiske metoder for kildekritik. Værre er det, når vi oplever direkte hadtale som opfordrer til vold. Her kan platforme med god grund lukke synspunkter ude eller fjerne indhold. Enten fordi de strider mod platformes egne guidelines eller fordi det er ulovligt indhold.

Den svære balance

- Det er klart, at faktatjekkere konstant er i skudlinjen for at blive beskyldt for at gå andres ærinde. Ligesom demokratiske stater er udsat for beskyldninger om indgreb i ytringsfriheden, når de blander lovgivning ind i de frie mediers praksis. Og når medierne møder samme kritik i deres forsøg på at moderere debatter og indlæg. Sådan vil det altid være, og når det sker på en ordentlig måde i form af kritisk debat, er det sundt for vores demokratiske samfund.

eø

Statsministre på Munch Museet i Oslo. Fra venstre: Sanna Marin, Finland, Katrín Jakobsdóttir, Island, Magdalena Andersson, Sverige (nu afgået) og Mette Frederiksen belæres om Edvard Munch af Norges Jonas Gahr Støre, mens museets direktør Stein Olav Henriksen er klar til at gribe ind. Foto: Sara Johansen, norden.org.

Norden binder sig tættere sammen om forsvar

Det er ikke nyt, at de nordiske statsministre mødes, men det er nyt, at de er konkrete om nordisk forsvarssamarbejde. Vi må handle sammen for at beskytte vore fælles værdier, siger statsministrene efter deres seneste møde i august.

I en fælleserklæring om nordisk samarbejde inden for sikkerhed og forsvar udtaler de fem nordiske statsministre på møde i Oslo den 15. august blandt andet:

‘Ruslands angrebskrig mod Ukraine har fundamentalt ændret europæisk sikkerhed. De nordiske lande deler et mål om at bevare stabilitet og øge sikkerheden i vores region. Selvom de nordiske lande ikke udgør en trussel mod nogen, må vi handle sammen for at beskytte vores suverænitet, frihed og fælles værdier.

Finlands og Sveriges medlemskab af NATO vil gøre NATO stærkere og Europa sikrere. Når det handler om sikkerhed og forsvar har de nordiske lande allerede et tæt samarbejde inden for blandt andre NORDEFCO.

Med Finland og Sverige i NATO vil alle de nordiske lande være forpligtet til at bistå hinanden i henhold til artikel 5 i Nato-traktaten. Dette repræsenterer en væsentlig uddybning af vores forsvarssamarbejde

og en styrket forsvar af Norden, Østersøregionen, NATO's nordlige flanke og alliancen som helhed.

Det nordiske forsvarssamarbejde vil blive tilpasset den nye sikkerhedsorden.

Vores ambition er at:

- Undersøge mulighederne for styrket politisk samarbejde med hensyn til sikkerhed og øget modstandskraft i vores region.
- Bidrage aktivt til udvikling og styrkelse af NATO som militær og politisk alliance.
- Styrke fælles øvelser og træning i tæt koordinering med NATO og allierede.
- Udnytte synergier og gøre det endnu lettere at operere indbyrdes ved at samordne nationale planer og NATO's planer.
- Forbedre modstandskraften i vores samfund i fredstid, under kriser og konflikter gennem fælles samarbejde i totalforsvaret om forsyningssikkerhed og imødegåelse af ondartede aktiviteter, herunder cyberangreb.
- Afsætte yderligere midler til fortrolig kommunikation mellem relevante ministerier og mellem institutioner i de nordiske lande.
- Fortsætte med at argumentere for fælles værdier og interesser i relevante multilaterale fora, herunder FN og EU.’

Her kommer en
række glimt
fra udstillingen:

Mad på museum

Nordisk vandrestilling: Næste år kommer udstillingen 'MAT: Mer än en måltid' fra Regionsmuseet Skåne til Den Gamle By i Aarhus efter at have rundet Lillehammer i Norge.

Mad er ikke bare mad. Mad er identitet og kultur, politik, holdning, klima og miljø. Mad er fortid, nutid og fremtid. Alle har brug for mad. Vi dyrker, opbevarer, transporterer, spiser, smider ud eller genbruger.

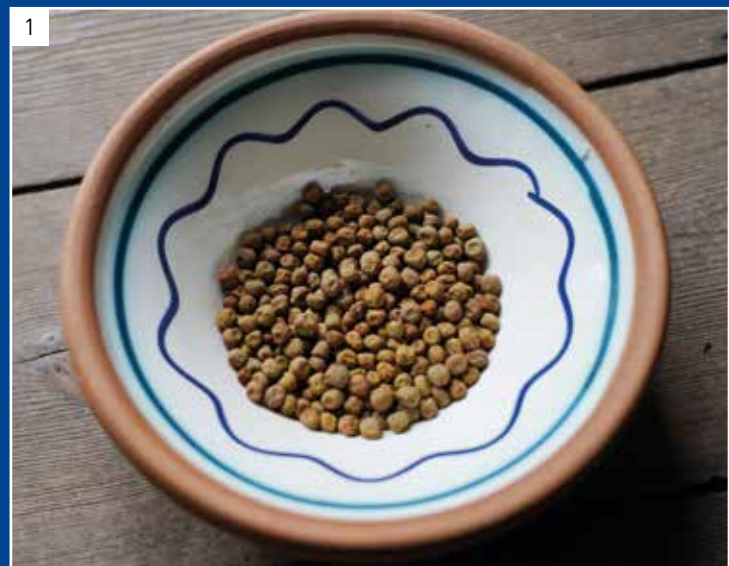
På en ny nordisk vandrestilling kan besøgende lære mere om mad i dag og i fremtiden - set fra et nordisk, historisk perspektiv. Projektet undersøger betydningen af fødevarer for både mennesker og samfund og vores forhold til produktion, forbrug og genbrug.

Udstillingen er blevet til efter inspiration fra 'FOOD: Bigger than the Plate' i London i 2019 og er finansieret af Nordic Culture Contact og Nordic Culture Fund samt de tre deltagende museer.

Næste sommer når 'MAT: Mer än en måltid' også til Den Gamle By i Aarhus. Nordiske har spurgt direktøren for Den Gamle By, Thomas Bloch Ravn, hvordan han og hans medarbejdere vil tilpasse udstillingen.

- Vores version af udstillingen har ikke fået titel endnu, men vi vil betone mad og bæredygtighed højt gennem hele sommeren '23 - på alle tangenter. Vores køkkener fra 1864 og 1927 kommer selvsagt til at spille en stor rolle og vi får foretaget beregninger af, hvor meget CO₂, der bruges i et hjem anno 1864, 1927 og 1974, som er Den Gamle Bys nøgleårstal. Vores restauranter og historiske gartnere kommer også til at indgå i det samlede sommertema.

eø

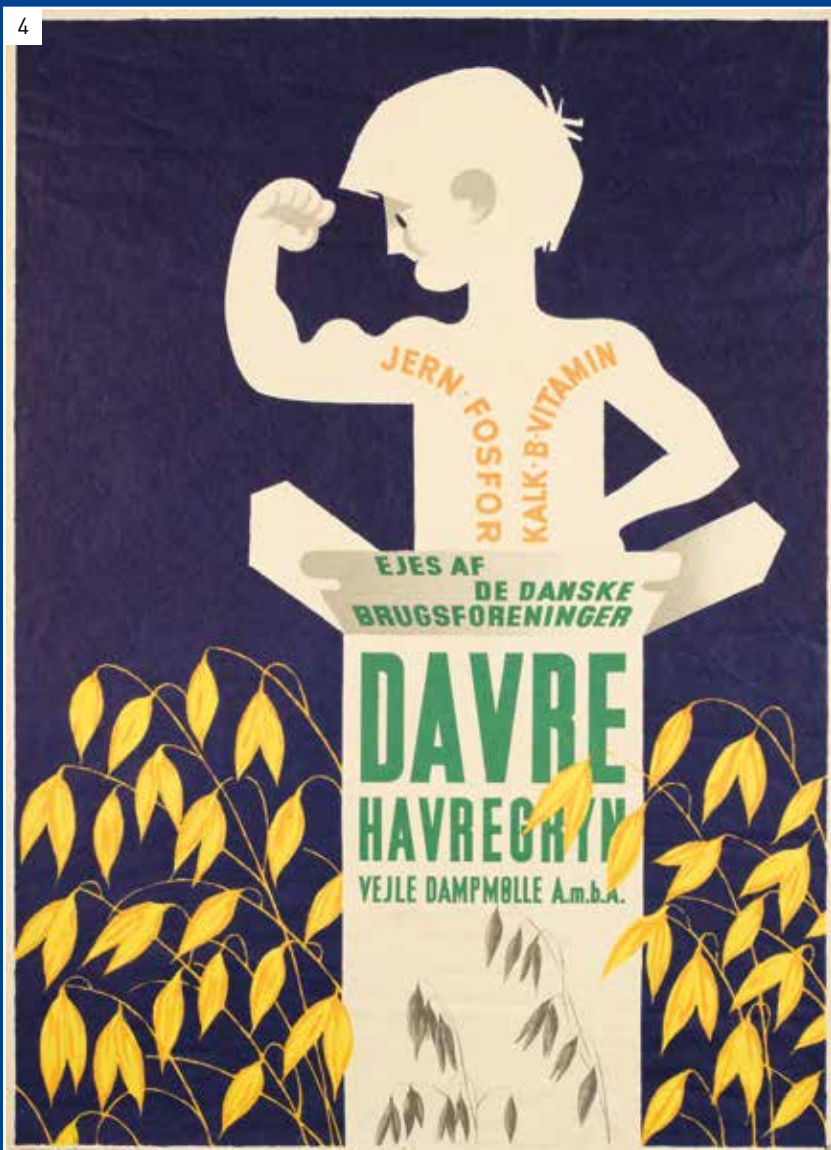

- 1 Gråærter. Sverige har dyrket gråærter - letdyrkede og hårdføre sorter med høj proteinværdi - siden middelalderen. De er nu erstattet af gule og grønne ærter. Men nu tager den grå ært hævn! Foto: Den Gamle By.
- 2 Fødselsdagsfester for børn forekom i de højere samfundslag i Norden i begyndelsen af det 20. århundrede, men blev almindelige blandt alle samfundslag i 1950'erne. Tidligere var det mere almindeligt, at børnene kun blev fejret i familien, når de fyldte år. Her er vi til børnefest i 1955 hos familien Olsson, Kristianstad. Foto: Polyfoto/Fra Regionsmuseets arkiv.
- 3 Kulturkød kaldes undertiden kunstigt kød, laboratoriedyrket kød og syntetisk kød. I 2013 blev den første hamburger lavet af kulturkød stegt. I 2021 godkendte Singapore kulturkød til salg på restauranter.

4 Davre er et ældre dansk ord for morgenmad. Forbrugere i Danmark kunne købe Davre Havregryn allerede i 1934 og reklame var vigtig, dengang som nu. Arne Ungermann (1902–1981) var en af Danmarks mest fremtrædende illustratører og børnebogsforfattere.

5 Æblemasse bliver til læder. Leap er produkt-navnet på 'læderet' lavet af æblekød, et biprodukt fra juice- og ciderproduktion. Leap produceres af Beyond Leather Materials ApS, som er en dansk virksomhed. På billedet til højre ses det færdige produkt, som er et plantebaseret alternativ til animalsk læder.

5

***Legenden om juleroserne
- en nordisk klassiker af Selma Lagerlöf
med papirklip af Sonia Brandes***

Illustrationer fra bogen

Selma Lagerlöfs elskede julelegende om abbed Hans og lægbroderen, der en jul rider op til en røverfamilie i Göingeskoven i det nordlige Skåne for at opleve skovens magiske forvandling til en paradisisk julehave til ære for Kristi fødsel. Men Guds engle og herlighed forsvinder brat, da lægbroderen jager skovduen på flugt, og læseren efterlades i dybe tanker.

Oversættelse og epilog ved Lagerlöfkenderen Nanna Drejer.
Rigt illustreret værk med papirklip af Sonia Brandes.

Forlaget Kahrius
www.kahrius.dk

Den ældre Selma: Dels i sort-hvidt foto fra slutningen af 20'erne, hvor hun fyldte 70 år, og dels i skikkelse af skuespilleren Marika Lindström fra Västanå Teater i denne sommer.

Svensk teater skaber poesi i hverdagens grå væv

Torben Wahlstrøm er bidt af Selma Lagerlöf. Så meget at han hvert år sidder i Västanå Teater i dagevis og lader sig opsluge af Lagerlöfs univers – få kilometer fra hendes hjem, Mårbacka, Nordens mest besøgte forfatterhjem.

Af Torben Wahlstrøm

Jeg hører til dem, der er fascineret af svenske Selma Lagerlöf. Meget endda og gennem en lang årrække. Jeg gendigter hendes fortællinger, som jeg tager ud i forsamlingshuse, sognegårde og så videre.

Hver sommer prioriterer jeg højt at opleve Västanå Teater, når de opfører især hendes, men også andre forfatteres fortællinger. Dette teater kan nemlig noget ganske særligt. Det løfter fortællingerne op, så facetter af livets mange sider bliver

tydelige. Det rører ved mine følelser. Når jeg sidder dér, i den store, specialbyggede teatersal, er alle andre virkeligheder fjerne.

Her er det på plads at nævne, at teatret har hjemme i Värmland lidt syd for Sunne på herregården Rottneros. Her finder vi Berätterladen, som huser Västanå Teater, der i år fejrer 50-års jubilæum. Området hedder Frykesdalen med den langstrakte sø Fryken, der fører ned til Karlstad og munder ud i Sveriges største sø, Vänern.

På Selma Lagerlöfs hjemstavn

Selma Lagerlöf kom herfra. Hendes fødehjem, Mårbacka, ligger få kilometer fra Sunne på den østre side af Fryken. Millioner af besøgende har gjort dette ikoniske sted til Nordens mest besøgte forfatterhjem. Det er da også ud fra Selma Lagerlöfs uudtømmelige forfatterskab, at Västana Teater skaber langt de fleste af sine forestillinger. Den verdenskendte forfatter har været galionsfigur, vejviser, inspirator og ven gennem alle årene. Hun har taget teatret ved hånden og gennem forestillingerne lærer vi passionerede og komplicerede mennesker at kende.

Men hvis du ikke nyder storslåede billeder og minimalistisk scenografi, hvis du ikke bryder dig om den bedste svenske folkemusik og heller ikke om hvirvlende dans i en stadig polskarytme, og hvis Nordens digterdronning, Selma Lagerlöf, ikke siger dig noget – så behøver du ikke tage hele vejen op til Västana Teater. For det er disse elementer, forestillingerne først og fremmest bygger på.

Men kan du bare lide ét af disse elementer, er det langt mere end hele rejsen værd.

Gennemført teater på alle parametre

For ingen andre steder kan du se et så overordentlig fint og gennemført håndarbejde i silke, uld, skind og hør, som kostumerne er gjort af. Du kan endda se dem udstillet i et tilstødende kostumarium. Og ingen andre steder kan du høre så varieret nyskreven folkemusik med rødderne dybt forankret i traditionen.

Til jubilæumsforestillingen – 'En Saga om en Saga' – har instruktøren Leif Stinnabom valgt at sammenflette flere af de forskellige Lagerlöf-forestillinger, teatret gennem årene har vist: 'Gösta Berlings Saga', 'Löwenskjols Ring', 'En Herrgårds-sägen', 'Anna Swärd', 'Kejseren af Portugalien' og 'Nils Holgersson'.

Det er mageløst og fabelagtigt. Tekst, karakterer, sprog, musik, dans og kostumer går op i en overhøj enhed. Og så er selveste Selma Lagerlöf på scenen – endda i tre forskellige aldre, nemlig som barn, ung og ældre. Hendes tilstedeværelse knytter det hele sammen og legitimerer, at vi 'kun' ser enkelte scener fra de forskellige spil.

Forrygende dansescener

Kavalererne fra 'Gösta Berlings Saga' er farvestrålende og storslåede. Der er en forrygende dan-

sescene med dem. Den er så vild og kraftfuld, at jeg sad åndeløs.

Deres langskødede frakker matchede pigernes, og de cirklede harmonisk sammen med dem, snart på række, snart i kvadrater og snart i en ring eller dobbelt ring. Når nogle er oppe, er andre nede, og alt er spændt ind i inciterende rytmer, der aldrig mister polskapulsen.

Teaterformen er *bevægelsesteater*, hvor en underliggende rytme aldrig slipper sit tag i skuespillerne. Dialogerne er korte og indhyllet i musik og bevægelse. Lagerlöfs magiske univers er som skabt til teater, og her er masser af plads til tilskuernes egne følelser. Man bliver selv bevæget i det indre og ydre. Tårer bryder frem, uden at man ænser dem, for man er ét med spillet – de er udenfor én.

Fru Sorgs flagermus på vingerne

Fra 'Herregårdshistorien' mødte Fru Sorg op i al sin magt og væld og var ganske utilfreds med, at en ung pige havde fået ophold på gården. For sådan en størrelse skaber jo altid lidt glæde i sine omgivelser.

Fru Sorg ønsker at fastlåse sorgen. Hun var omgivet af sine flagermus og så frem til at indtage hele herregården. Det gøs i mig, da en mægtig flagermus et kort sekund fløj over hovederne på os publikummere – et sort flagrende sus.

Alle sanser er spændt ud, men ikke hele tiden. Der er stille scener, hvor man slapper af og nyder den fine musik og dans, der til tider er helt moderne. Men der er også plads til smukke slængpolskas med forkærlighed for de snurrende piruetter. Hvad er det, de gør ved os, og hvad gør de ved den, der snurrer rundt?

Skaber trang til at komme igen og igen

Det er skuespil i verdensklasse, fordi så mange ting går op i en højere enhed. Ikke mindst det faktum, at det var her, forfatteren boede. Det er en kendt skuespiller, Marika Lindström, der spiller den ældre Selma, og det gør hun fremragende.

Kender man værkerne, får man en kunstnerisk visuel gentagelse af højdepunkterne, ligesom highlights i operaverdenen. Kender man dem ikke, får man alligevel en gennemført, kunstnerisk unik oplevelse. Det er et teater dybt rodfæstet i den svenske folkesjæl.

RUDE STRAND HØJSKOLE FOR SENIORER

ÅBENT FOR BESTILLING AF KURSER I 2023

“ Kom og vær med
i et muntret, hjertevarmt
og nysgerrigt fællesskab
med masser af vitaminer
til hjerte og hjerne ”

MED NORDLYS I ØJNENE

Grønland – en verden til forskel. Vi dykker ned i historien og historier om Grønland og grønlændere for at få større indsigt i dette fantastiske land og folk. Oplev en perlerække af indsigtsfulde foredragsholdere. Kom på højskole og mød ligesindede med varme og kærlighed til Grønland og det grønlandske folk.

Kursusledere: Helle Bak Holvad og Carsten Holvad, forstandere

23. - 28. januar 2023 • 6 dage • kr. 4.850,-

NORDATLANTISKE STEMME

Drager man til Færøerne, Grønland og Island møder man af noget dansk overalt. Det vidner om, hvad man kunne kalde et skæbnefællesskab. Vi vil i denne uge række ud til Nordatlanten, fordi der er nogle værdier, vi kan identificere os med på tværs af grænser og hav. Temaer vil være de nordatlantiske relationer i fortid, nutid og fremtid, de nordatlantiske områders øgede storpolitiske betydning samt ikke mindst færøsk, islandsk og grønlandsk kunst og kultur.

Kursusledere: Eva Marie Bach og Aage Augustinus

20. - 25. november 2023 • 6 dage • kr. 5.050,-

Læs om yderligere 62 kurser i 2023.
Se dem på www.rudestrandhojskole.dk
eller bestil kursuskatalog på 86 55 89 44

